

MATERIAL KONSTRUKCIYASI HÁM FORMAT BOYINSHA BASPA TURLERI

Húrliman Shamshetova Salawatovna

*Ózbekstan mámleketlik kórkem óner hám
mádeniyat Institutı Nókis filialı studenti*

Sharipova Dilbarxan Atajanovna

Kitapxana-xabar iskerligi kafedrası aǵa oqıtıwshısı

Annotaciya: *Pitkeriw qaniygelik jumıslarına ayrıqsha talaplar qoyılǵan. Bul ilimiy izertlewler menen juwmaqlanǵan, jańa bilimlerde, qalıplesken hám tıyanaqlı ilimiy túsiniqlerdi óz ishine alǵan fundamental ilimiy jumıs bolıwı kerek. Dissertatsiyalar úyrenilip atırǵan tema boyınsha sın kózqarastan túsindiriwdi óz ishine alıwı, basqa, aldınǵı ilimiy izertlewlerdiń tájiriybelerin esap-kitap etiwı, ilimiy mashqalanı úyreniw dárejesi haqqında pikir bildiriwi kerek.*

Gilt sózi: *Material konstrukciyası, format, hújjet, klassifikaciya, ilimiy jumıslar*

Teksttiń mánisi boyınsha hújjetler avtordıń mashqalaǵa bolǵan kózqarasın sáwlelendiriwshi individual, bólimdi, teksttiń standart formasına beyimligi hám trafareta bolıp, olar qol menen toltırılǵan bos ústinler menen tipografik formaları bolıp tabıladı. Biraq olar arasında ele de anıq shegara joq, sebebi teksttiń belgilengen forması da birinshi gruppada hújjetlerine saykes bolıp tabıladı. Júdá kemnen-kem forma hám mazmun tárepinen túp nusqadaǵı tekst payda bolmaydı. Teksttiń málim bir janrı sheńberine kiretuǵın geypara "klishe", "ossifikatsiyalanǵan formalar", standart sóz dizbekler tez-tez isletiledi. Biraq, soǵan qaramastan, kóplegen hújjetler, olardı qayta islewdiń quramalılıǵı, mashina usıllarınan paydalanıw olardı birlestiriwdi talap etedi. Unifikaciya - hújjetlerdi jazıw ushın hár qıylı variantlardı bir formaǵa keltiriwge múmkinshilik beretuǵın standartlastırıw usıllarınan biri. Unifikaciya qollanılatuǵın hújjetler sanın kemeytiw, olardıń formaların standartlastırıw, tayarlaw hám qayta islew ǵárezetlerin kemeytiw, avtomatlastırılǵan maǵlıwmatlar bazalarınıń informaciya saykesligine erisiw maqsetinde qollanıladı.

Audiovizual hújjetler. Audiovizual hújjet - bul tekst, súwretleytuǵın hám / yamasa audio maǵlıwmatı óz ishine alǵan, kóbeytiw ushın tiyisli úskeneden paydalanıwdı talap etiwshi hújjet. Bul hújjetler toparına tómendegiler kiredi:

- fonohújjet - audio maǵlıwmatı óz ishine alǵan lenta yamasa disk tasıwshısındaǵı audiovizual hújjet;
- video hújjet - videojazıw járdeminde ol jaǵdayda jazıp alınǵan maǵlıwmatlardı óz ishine alǵan lenta yamasa disk tasıwshısındaǵı audiovizual hújjet;
- kinematik hújjet - izbe-iz jaylastırılǵan fotografik súwretler kórinisindegi kinematografiya texnologiyası járdeminde oǵan ornatılǵan zatlardı óz ishine alǵan kino

tasıwshısındaǵı audiovizual hújjet (dawıslı filmde - sonıń menen birge dawıslı maǵlıwmat);

• fotografik hújjet - ol jaǵdayda fototexnika járdeminde jazıp alınǵan maǵlıwmatlardı óz ishine alǵan audiovizual hújjet; bólek fotosúwretler kórinisindegi buyımlar. Fotosúwretlerdiń bir túri mikroformalı - plyonkada yamasa basqa qurallarda hújjet esaplanadı, onı islep shıǵarıw hám isletiw ushın mikrografik texnologiyadan paydalanǵan halda tiyisli túrde ámelge asırıwdı talap etedi. . Ilimiy hújjetler teoriyalıq yamasa eksperimental izertlewler nátiyjelerin óz ishine aladı, ilimiy izertlewler jolları hám mánisin ashıp beredi, izertlewler ótkeriw stilistikası hám baǵdarın xarakteristikalaydı, eń zárúrli jańa ashılıwlar tariyxın, sonıń menen birge materiallıq estelikler hám baspaǵa ilimiy tayarlanǵan tariyxıy hújjetlerdi izleydi. Olar ilimiy gúzetiwler hám tájiriybelerden alınǵan xarakteristikalaytuǵın faktik materiallardıń bar ekenligi menen xarakterlenedi; teoriyalıq material, sonday-aq gipotezalar, ilimiy teoriyalar hám nızamlar, sonıń menen birge ilimiy nızamlar hám teoriyalardıń dúnyaǵa kózqaras analizi. Bunday hújjetler bul tarawdıń ilimpazları, qánigelerine qaratılǵan. Sol sebepli olardıń tekstin túsiniw eń qıyın. Bul kóplegen ilimiy atamalar, olardıń kontseptsiyası sheńberin anıqlamastan paydalanıw menen xarakterlenedi. Bunday hújjetlerde materialdı usınıw tártibi ilimiy izertlew logikasınıń ózi tárepinen belgilenedi. Ilimiy islerdiń kópshiligi baspa etilgen, yaǵnıy baspalar. Olar arasında ajralıp turadı:

- pán hám texnika klassiklarınıń tolıq dóretpeleri;
- belgili ilimpazlardıń saylanǵan dóretpeleri;
- monografiyalar - bir mashqala yamasa temanı tolıq hám hár tárepleme úyreniwdi óz ishine alǵan hám bir yamasa bir neshe avtorǵa tiyisli ilimiy baspalar;
- túrli avtorlardıń maqalalarınan ibarat hám málim bir temadaǵı bir neshe sorawlardı usınıwǵa arnalǵan tematikalıq jıynaqlar. Monografiyadan ayrıqsha esaplanıw, bunday baspalar ulıwma temanı qamtıp almaydı, biraq onıń eń aktual yamasa bólek áhmiyetke iye bolǵan individual táreplerin tolıq kórip shıǵadı;
- kongressler, konferenciya, simpoziumlar materialları, ilimiy forum baslanıwınan aldın baspa etilgen dáslepki materiallar (túsindirmeler, tezisler, lekciyalar, tezisler, xabarlar), sonıń menen birge olardıń nátiyjelerin esap-kitap qılıw (usınıs, qararlar). Kóp sanlı ilimiy hújjetler de baspa etilmegen gruppǵa tiyisli. Olar arasında dissertatsiyalar hám olarǵa jazılǵan tezisler ayrıqsha orın tutadı. Dissertatsiya - bul avtor tárepinen jámiyetlik qorǵawı ushın alǵa súrilgen ilimiy nátiyjeler, ilimiy qaǵıydalar kompleksin óz ishine alǵan hám avtorıń ilimge qosqan jeke úlesi jáne onıń pazıyetleri tuwrısında gúwaliq beretuǵın, málim bir pán tarawındaǵı, ishki birligi bolǵan qánigeli mamán, alım ilimiy jumısı. Pitkeriw qaniygelik jumıslarına ayrıqsha talaplar qoyılǵan. Bul ilimiy izertlewler menen juwmaqlanǵan, jańa bilimlerdi, qalıplesken hám tıyanaqlı ilimiy túsiniqlerdi óz ishine alǵan fundamental ilimiy jumıs bolıwı kerek. Dissertatsiyalar úyrenilip atırǵan tema boyınsha sın kózqarastan túsindiriwdi óz ishine alıwı, basqa,

aldingi ilimiy izertlewlerdin tajiriybelerin esap-kitap etiw, ilimiy mashqalanı uyreniw därejesi haqqında pikir bildiriwi kerek.

GEÇIRİŞLER

1. Ibragimjanovich, T. I., Komiljon o'g'li, O. D., & Raxmatjon o'g'li, X. D. (2023). YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA TARIXIY, MA'NAVIY VA MADANIY MEROSIMIZNING O 'RNI VA ROLI. Scientific Impulse, 1(9), 1425-1427.

2. Ibragimjanovich, T. I., Komiljon o'g'li, O. D., & Raxmatjon o'g'li, X. D. (2023). YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA TARIXIY, MA'NAVIY VA MADANIY MEROSIMIZNING O 'RNI VA ROLI. Scientific Impulse, 1(9), 1425-1427.

3. Ibragimjanovich, T. I., & Kurbanbay o'g'li, X. J. (2023). YOSHLARGA HARBIY-VATANPARVARLIK TARBIYASINI SINGDIRISH. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 6(4), 1209-1213.

4. Ibragimjanovich, T. I., & Kurbanbay o'g'li, X. J. (2023). HARBIY-SPORT MUSOBAQALARINI TASHKILLASH VA O 'TKAZISH. PEDAGOG, 6(5), 780-781.